

ki jim literarna zgodovina še ni našla enotnega imena. Ob tem lahko opozorimo na paleto žanrskih značilnosti v najnovejših literarnih besedilih – nastale so zgodovinske, ljubezenske, erotične, kriminalne, potopisne in druge zgodbe. In ponovno, kot na začetku 20. stoletja, se pojavljajo avtorice z dvojno jezikovno, včasih pa tudi nacionalno identiteto – Brina Svit, Maruša Krese, Erica Johnson Debeljak. Te identitete odražajo zanimive večkulturne in medkulturne prostore, v katerih pisateljice živijo in ustvarjajo.

Konec te knjige ostaja, tako kot prenekatera krajša zgodba v tem izboru, povsem odprt. Želi si nadaljevanja in novih vznemirljivih proznih pisav. Borovnikova je z antologijo *Klič* me po imenu ponudila novo možnost za radovedno preučevanje literarnega dela slovenskih pisateljic, za spoznavanje njihove raznovrstne in zanimive krajše proze, pa tudi za upoštevanje njihove literature v prihodnjih literarnozgodovinskih preglednicah in učbenikih.

Silvija Borovnik

BRANKA JURCA: *POT V SVOBODO*. Izbor in spremna beseda Jožica Čeh Steger. Maribor: Študentska založba Litera, 2014, 320 str.

Leta 2014 je pri založbi Litera izšel izbor kratke proze pod naslovom *Pot v svobodo* avtorice Branke Jurca, katere besedila je zbrala in uredila dr. Jožica Čeh Steger. Jurca poznamo kot pisateljico, ki se je z bogato mladinsko

pripovedno prozo zagotovo najbolj približala mlajši generaciji bralcev, tokrat pa nam njena proza za odrasle ponuja drugačen pogled na socialno-zgodovinske okoliščine obdobja pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej. Nekaj novel v knjigi je bilo do sedaj objavljenih le v revijalnem tisku, pri večini, zlasti pri tistih, zapisanih po vojni, pa gre za ponatis. Problematične socialne razmere v proletarski družbi, o katerih je tudi danes toliko govora, kar nekaj desetletij pozneje na knjižne police ponovno postavljajo pereče težave takratnega hkrati pa tudi sodobnega vsakdana. Urednica knjige in avtorica spremne besede se je odločila, da bo novele razvrstila kronološko. Tako imamo najprej jasen vpogled v predvojne novele, v katerih je pisateljica izpostavila socialne razmere in odnose v družini v luči kmečke oz. meščanske tematike. Taboriščne novele so izjemno krute, zadnje pa so povojne novele, v katerih je ostala izrazita brazgotina, ki se je avtorica ni mogla otresti in je zato tudi v partnerskih odnosih niansirala vojno. Snov, vzeto iz kmečko-proletarskega okolja, je zagotovo črpala iz lastnih izkušenj, saj je v takem okolju preživljala svoje otroštvo, kasneje pa je težke gospodarske razmere videla tudi pri svojih učencih, ko je učila v Slovenskih goricah. Njen subjektivni pogled na razmere ji nikakor ni dopuščal zastrtega prikazovanja. Tudi v tej knjigi smo priča načinu izražanja, s katerim je pisateljica povedala vse, kar je želela povedati svojemu ljudstvu, ob tem pa se seveda izognila idealiziranju stvarnosti. Branka Jurca je razkrila pereče družbenokritične teme, izpostavila krutost družinskega življenja, žalostno usodo neuspešnih razmerij, intimnih

želja po telesnosti, krutost okupatorja, prav tako neizmerno bolečino ob smrti bližnjega. Pokazala je, da si pred realnim svetom (naj bo še tako krut) ne gre zatiskati oči. Bolje je namreč, da o njem prikrito ali odkrito, pa vendarle glasno in revolucionarno spregovorimo in poskusimo zbuditi tiste, ki še spijo.

Že v naslovu uvodne novele začutimo, da bo pisateljica pripovedovala o temi, ki jo pozna do potankosti; prva novela *Na Krasu* je namreč pomemben indikator regionalizma, ki se pojavlja v večini predvojnih novel. Ob nazornih popisih kamnitih gmajn in kraških daljav vemo, da je pisateljica socialnorealistične proze do potankosti razgalila svojo rojstno pokrajino, svojo domačo zemljo, hkrati pa odprla zastore težkim, včasih nečloveškim socialnim in družbenim razmeram v tridesetih in štiridesetih letih dvajsetega stoletja. Navezanost na domačo pokrajino se je kmalu razširila v Maribor, kamor se je preselila v zgodnji mladosti. Štajerska pokrajina je za Jurco predstavljala poseben element, ki ga je najbolj nazorno vključila v novelo *Medvladje*. Bralec, ki se je s trdim delom malega človeka in z borbo za vsakdanje preživetje že srečal v drugih delih iz tega literarnega obdobja, bo zlasti pri liku ženske nemalo presenečen. Četudi je lik ženske v novelah trpeča mater, ki hodi po težaških delih (*Na Krasu*) in si iz dneva v dan trga od ust za dobrobit svojih otrok (*Kristina*), ima po drugi strani pravico ljubiti, čutiti, hrepeneti in verjeti v boljši jutri. Dovoljeno ji je uživati v intimnih fantazijah in željah, četudi potem nastopi zavedanje, da so le-te brezupne (*Vrnitev*) ali celo grešne (*Ljubezen*).

Poti v svobodo pa Jurca zagotovo ni videla ob internaciji v taboriščih Go-

nars in Ravensbrück, kamor so jo med vojno odpeljali italijanski in nemški okupatorji. Pisateljčina osebna izkušnja je v taboriščnih novelah še kako izrazita. Predstave ženskega trpljenja dajo čutiti duševno stisko. Kljub temu da taboriščne novele ne vsebujejo statističnih podatkov (datumi internacij, številke ipd.), bralec začuti, da avtorica pripoveduje iz svojih občutij in doživetij. Natančni opisi grozovitih zločinov proti človeštvu, tokrat v ženskih taboriščih, se zrcalijo v avtoričinih lastnih doživetjih. Odkriva nam karakteristične poteze svojih rojakinj, tujk, morda tudi literarnih soustvarjalk v borbi za še en dan življenja, nad njimi pa bdi neusmiljena roka oblasti. Izjemno pretresljivi so naturalistični opisi taboriščnega vsakdana brez hrane, ki zaradi lakote in obupa v jetnicah prebujajo tudi željo po tekmovalnosti in celo nasilju (*Maščevanje*). Politično-zgodovinska dejstva so že v letih pred vojno prinašala nenehen ideološki spopad ne samo med Slovenci, ampak tudi med meščanskim in kmečko-proletarskim razredom. Ravno iz tega razloga ne moremo mimo še ene pomembne komponente, tj. ideologija, ki jo je avtorica zavestno izpostavila preko literarnih oseb v koncentracijskem taborišču, in sicer v noveli *Požar*. *Pot v svobodo* je novela, ki taboriščne novele v izboru zaključuje. Če na eni strani besedna zveza prinaša upanje v boljši jutri, pisateljica v noveli ne prikaže dokončne odreditve; tudi osvoboditev je bila zanjo polna smrti in trpljenja. Čeprav so po vojni avtorico prevevali boleči spomini, je v njej gorela želja, da pripoveduje svojemu ljudstvu še naprej. Iz tega razloga je nadaljevala s pisanjem po vojni, se ponovno poglabljala v partnerske odnose, snidenja zaljubljenih,

skrita hrepenenja in srčne bolečine, ob tem pa si je upala odpreti tudi vojne rane. Pisateljčini protagonisti niso brez napak; živijo z duševnimi hibami in zmotami, ki jim velikokrat zagrenijo življenje (*Stekleni grad*). Če se Jurca na eni strani popolnoma predaja ljubezni med dvema in v odnosu (še vedno) prikazuje prevladujoč tip moškega, hkrati opozarja na močno, enakopravno žensko, ki se svojemu moškemu tudi upre (*Dva*).

V šestdesetih letih se je Branka Jurca odmaknila od proze za odrasle in usmerila svoje misli k otrokom. Morda zato, ker se je v mislih hotela vrniti v otroški, brezskrbni in nedolžni svet, da bi pozabila krutosti odraslih. Morda tudi zato, ker je želela, da že otroci in mladostniki pridobijo vrednote, s katerimi bodo gledali na svet z realne perspektive. To je tisto, kar pri pisateljici ponovno odkrivamo s to knjigo. Tisto, kar v nas zbudi čut za realni svet in nezastrt pogled na življenje. Ko rastemo, odraščamo ali odrastemo. Z Uhačem, Jagodo ali med potjo v svobodo.

Laura Mohorko

MEDMETI: UNIVERZALNA BESEDNA VRSTA, A POGOSTO NA ROBU JEZIKOSLOVNEGA DISKURZA

Irena Stramljič Breznik: *Medmeti v slovenskem jeziku*. Maribor: Založba Pivec, 2014, 259 str.

Čeprav je veliko jezikoslovcev (npr. Schachter 1985: 60; Ameka 1992: 101) prepričanih, da imajo medmetno be-

sedno vrsto vsi jeziki, so medmeti v teoretskem jezikoslovnem diskurzu v veliki meri prezrti oziroma pojmovani kot obrobni glede na jezik kot celoto. Monografija Irene Stramljič Breznik *Medmeti v slovenskem jeziku* poudari potrebo po jezikoslovnem proučevanju posebnosti medmetov in potrjuje, da proučevanje jezikovnih enot z obrobnim statusom prinaša odgovore na mnoga aktualna vprašanja jezikoslovja. Avtorica v raziskavi izhaja iz opredelitve, da so medmeti »jezikovni znaki za izrazitev čustvenih in duševnih stanj« (Stramljič Breznik 2014: 72), in že v sami opredelitvi medmeta kot jezikovnega znaka nakazuje, da medmeti zahtevajo jezikoslovno pozornost in obravnavo. Iz kompleksne monografske obravnave medmeta je mogoče izluščiti tri temeljna spoznanja: a) medmeti izražajo čustvena ali duševna stanja (medmeti torej nekaj *izražajo* in ne *razlagajo* ali *denotirajo*); b) medmeti so kontekstualno odvisni (pragmatični kontekst je spričo pogoste monomorfemske in skladijske neodvisnosti medmetov ključen za ustrezno interpretacijo le-teh) in c) medmeti so leksikalni potencial slovenščine (kot druge besedne vrste prispevajo k razraščanju leksike).

Monografija *Medmeti v slovenskem jeziku* vsebuje dve temeljni poglavji, in sicer poglavji *Medmeti kot besedna vrsta v slovničnih opisih in razpravah slovenskega jezika* ter *Medmeti kot leksikalni potencial slovenščine*, in še *Dodatek*. Vključuje tudi povzetek v angleščini, seznam virov in literature ter kazala. V obravnavo zajame vse enote, ki so tradicionalno pojmovane kot medmeti; poleg prototipičnih (t. i. primarnih) medmetov tudi onomato-